

ingediend op **23-V** (2022-2023) – Nr. 1
12 mei 2023 (2022-2023)

Beleids- en begrotingstoelichting

Onroerend Erfgoed

Begrotingsuitvoering 2022

I. INHOUDSOPGAVE	
II. INLEIDING DOOR DE MINISTER	4
III. SAMENVATTING	4
IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	6
1. Transversale, horizontale doelstellingen	6
2. Overkoepelende strategische doelstellingen.....	6
V. BELEIDSVELD: ONROEREND ERFGOED	6
1. ISE THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED	6
1.1 Strategische doelstelling: de volgende generaties beschikken over een onderbouwde en coherente staalkaart van onroerend erfgoed.....	6
1.2 Operationele doelstellingen.....	7
1.2.1 De erfgoedwaarden zijn zo verankerd dat ze ook in de toekomst relevant blijven.....	7
1.2.2 Het beschermde bestand is een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen	7
1.3 Budgettair kader voor het begrotingsjaar	8
2. ISE PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERFGOEDZORG	13
2.1 Strategische doelstelling: iedereen koestert het onroerend erfgoed als een evident en integraal deel van onze leefomgeving, cultuur, identiteit en natie.....	13
2.2 Operationele doelstellingen:	13
2.2.1 De zorg voor het onroerend erfgoed is het resultaat van actieve samenwerking	13
2.2.2 Het onroerend erfgoed draagt bij aan een kwaliteitsvolle leefomgeving	14
2.3 Budgettair kader voor het begrotingsjaar	15
3. ISE KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG	19
3.1 Strategische doelstelling: de zorg voor het onroerend erfgoed is zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam	19
3.2 Operationele doelstellingen:	19
3.2.1 Onroerenderfgoedzorg staat voor duurzame oplossingen.....	19
3.2.2 Financiële ondersteuning is gediversifieerd en gaat uit van een wederzijds haalbaar engagement	21
3.3 Budgettair kader voor het begrotingsjaar	22
VI. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD	28
VII. LIJST MET AFKORTINGEN	32
VIII. BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'	33
IX. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE RESOLUTIES EN MOTIES VAN HET VLAAMS PARLEMENT'	33

X. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE AANBEVELINGEN VAN HET REKENHOF'	33
XI. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE ARRESTEN VAN HET GRONDWETTELIJK HOF EN VAN HET HOF VAN JUSTITIE'	33

II. INLEIDING DOOR DE MINISTER

In de BBT bij de begrotingsopmaak 2022 zette ik de ambities in de steigers van het relanceplan Vlaamse Veerkracht voor onroerend erfgoed evenals die voor de afbouw van de wachtlijst van premies. Het was gekend dat er voor onroerend erfgoed 100 miljoen voorzien was uit de centrale relanceprovisie, te spreiden over 2021 en 2022. In oktober 2021 was er zekerheid over volgende relance-investeringen:

- 32 miljoen om de wachtlijst te verkorten;
- 15 miljoen voor erfgoedpremies via oproepen;
- 10 miljoen voor de casco restauratie van het kasteel van Heers.

43 miljoen kende nog geen bestemming in oktober 2021.

Na anderhalf jaar kan het volgende totaaloverzicht aan relance-investeringen aanbieden:

- 53 miljoen ging naar de afbouw van de wachtlijst met relancemiddelen (waarvan 44.539 keuro in 2021 en 8.461 keuro in 2022);
- 7.937 keuro ging in 2022 naar erfgoedpremies via oproepen;
- 38.724 keuro werden in 2022 bestemd voor andere investeringen dan deze op basis van het Onroerenderfgoeddecreet. Onder het ISE kwaliteit van onroerenderfgoedzorg, meer concreet onder het begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT licht ik deze investeringen concreter toe;
- In totaal werden 55.123 keuro aan relancemiddelen geïnvesteerd in erfgoedprojecten met een belangrijke maatschappelijke meerwaarde in 2022. In 2021 was dit 44.539 keuro. In totaal werden in 2021-22 99.662 keuro aan relancemiddelen toegekend.

Naast de 8.461 keuro toegekende premies uit de wachtlijst via de relancemiddelen, besteedde ik nog 34.164 keuro voor premiedossiers uit de wachtlijst via reguliere kredieten. Dit bedrag gaat niet netto af van de wachtlijst; in het bedrag van 34.164 keuro zitten namelijk ook verhogingen van vastleggingen van eerdere jaren, dit als gevolg van het overschrijden van de indexen voorzien in de regelgeving. De inflatie speelt ook onroerend erfgoed parten.

III. SAMENVATTING

In 2022 werden op het vlak van onroerenderfgoedbeleid verschillende stappen vooruit gezet:

- Inzake het stimuleren van lokaal onroerenderfgoedbeleid werd ingezet op de uitvoering van de visienota ter zake uit 2021: er werd succesvol een regelgevingstraject doorlopen en de implementatie is voorbereid;
- Met Herita en Parcum zijn nieuwe samenwerkingsovereenkomsten afgesloten. Voor Parcum loopt die tot 2027, voor Herita gaat het over een overgangsovereenkomst van 1 jaar, tijdens hetwelk werk wordt gemaakt van een decreetale basis voor de ondersteuning van de organisatie als 'Vlaamse National Trust'. Herita ambieert een forse doorgroei en kan daarvoor vanaf 2023 rekenen op een verhoogde werkingssubsidie en extra middelen vanuit het Relanceplan Vlaamse Veerkracht. In 2022 werd met het kasteel van Heers een nieuwe parel aan het organisatieportfolio toegevoegd;
- In het kader van transversaal erfgoedbeleid ging het onderzoek 'Ontwikkelen van een methodologie voor landschapskarakterisatie' van start, en werd ingezet op het decreet over de Vlaamse Parken en de algemene landschapszorg;
- Het onroerenderfgoedrichtplan 'Hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren' is doorvertaald in een actieprogramma en in het kader van het onroerenderfgoedrichtplan historische landgoederen ondertekende ik samen met alle betrokken partijen een intentieverklaring, die het engagement bezegelde om effectief een onroerenderfgoedrichtplan op te maken;

- De globale screening van het beschermd bestand is afgewerkt en leidde tot een voorstel van locaties waarvoor een gehele of gedeeltelijke opheffing van de bescherming aan de orde kan zijn. Voor een eerste groep objecten zijn opheffings- en aanpassingsprocedures opgestart of afgerond;
- Het agentschap Onroerend Erfgoed zette in 2022 verder in op het optimaliseren van haar dienstverlening, met digitalisering als kerndoelstelling, zowel voor klanten als voor partners. Een belangrijke evolutie in 2022 was het aanbieden van de inventaris onroerend erfgoed als werkinstrument voor lokale besturen;
- De eerste stappen zijn gezet voor een 'evaluatie ten gronde' van het archeologiebeleid in 2016-2021, aangekondigd in het Regeerakkoord en de archeologieregelgeving is geoptimaliseerd, onder meer met de introductie van een nieuwe premie voor onderzoek van menselijke inhumatieresten. Een belangrijke stap vooruit is ook het versneld uitbreiden van de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed of kenniswinst te verwachten valt;
- Na de beslissing om energetische aanbevelingen op maat van erfgoedgebouwen niet te integreren in het reguliere EPC, maakte het agentschap Onroerend Erfgoed werk van een nieuw instrument, het erfgoedenergieadvies;
- Er zijn verschillende studies uitbesteed: een onderzoek naar de mogelijkheden om CO₂-arme verwarmings- en koelingsystemen te verzoenen met de erfgoedwaarde van woningen, het ontwikkelen van een methodiek om 'erfgoedlandmarks' en de verhalen die hen verbinden in kaart te brengen, een onderzoek naar de erfgoedwaarde en het herbestemmingsprofiel van parochiekerken in Vlaanderen en een onderzoek voor het uitschrijven van een rationale voor erfgoedfinanciering;
- 2022 was het jaar van de verdere consolidatie van de vernieuwing van het erfgoedpremiestelsel. Premienemers vinden zeer vlot de weg naar de verruimde erfgoedpremies volgens de standaardprocedure en de nieuwe oproepenprocedure is voor een eerste keer volledig en succesvol doorlopen. Op basis van de eerste ervaringen lanceerde ik in het najaar een nieuwe oproepenronde;
- In het kader van het Relanceplan Vlaamse Veerkracht is een aanzienlijk budget voorzien voor investeringen in behoud en valorisatie van onroerend erfgoed. Dat wordt benut voor een injectie in erfgoedpremies volgens het bestaande premiestelsel en voor specifieke voorbeeldprojecten. Het kasteel van Heers, het Hooghuis in Doel, de Droogdokkensite in Antwerpen en de materniteit aan de Bijlokesite in Gent zijn enkele sprekende voorbeelden. Door de afgebakende vastleggingsperiode van deze tijdelijke middelen is het voorbije jaar sterk ingezet op de voorbereiding en opvolging van die programma's.

TOTAAL – ONROEREND ERFGOED, excl. DAB's, excl. apparaatsuitgaven en programma B

(duizend euro)					
2022	AO	TO	LO	VAK	VEK
2e BA	1.137	255	0	130.614	112.589
2e BA-JR	1.137	255	0	216.062	124.299
BU	1.421	1.139	0	185.937	106.109

PROGRAMMA QG – ONROEREND ERFGOED

(duizend euro)					
2022	AO	TO	LO	VAK	VEK
2e BA	1.137	255	0	130.614	112.589
2e BA-JR	1.137	255	0	216.062	124.299
BU	1.421	1.139	0	185.937	106.109

IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

/

1. Transversale, horizontale doelstellingen

/

2. Overkoepelende strategische doelstellingen

/

V. BELEIDSVELD: ONROEREND ERFGOED

Het beleidsveld onroerend erfgoed werkt rond drie inhoudelijke structurelementen: 'Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg', 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg' en 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'. Ik licht ze nader toe per ISE-deel, te beginnen met het 'Thema-overschrijdend instrumentarium Onroerend Erfgoed'.

1. ISE THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED

Het ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed', met als achterliggende strategische doelstelling 'de volgende generaties te laten beschikken over een onderbouwde en coherente staalkaart van onroerend erfgoed', omvat alle taken, doelstellingen en budgetten die verband houden met het beleidsveld Onroerend Erfgoed en die niet eenduidig toe te wijzen zijn aan de twee andere ISE's. Het VAK onder het ISE 'thema-overschrijdend instrumentarium van onroerend erfgoed' vertegenwoordigt ongeveer 2% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. Hoewel dit ISE in budget het minst zwaar doorweegt, vallen hieronder vaak vele nieuwe initiatieven en beleidsdoelstellingen. Het percentage van 2% is het resultaat als in de begrotingstabel abstractie wordt gemaakt van:

- de opname van overdrachten van begrotingsfondsen;
- de opname van de ruiter voor de erfgoedleningen;
- de relancekredieten (die de stabiele verhouding van de reguliere kredieten zouden uit evenwicht brengen).

1.1 Strategische doelstelling: de volgende generaties beschikken over een onderbouwde en coherente staalkaart van onroerend erfgoed

1.2 Operationele doelstellingen

1.2.1 De erfgoedwaarden zijn zo verankerd dat ze ook in de toekomst relevant blijven

Ter zake kunnen voor 2022 volgende vorderingen worden genoteerd:

- Het actieprogramma bij het onroerenderfgoedrichtplan 'Mergelgroeven te Riemst' werd verder uitgevoerd. Het agentschap Onroerend Erfgoed rondde het voorbereidende onderzoek af naar de bescherming van de mergelgroeve 'Grote Berg' en startte aansluitend met de opmaak van het beschermingsdossier;
- Het onroerenderfgoedrichtplan 'Hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren' is doorvertaald in een actieprogramma, dat ik ondertekende samen met alle betrokken partners tijdens een persmoment in de landcommanderij van Alden Biezen. De uitvoering startte meteen: het voorbereiden van de oprichting van het hoogstamboomgaardenloket, het uitwerken van een methodologie voor een geïntegreerde inventarisatie en waardering van hoogstamboomgaarden en het uitwerken van afwegingskaders voor beheermaatregelen en vergunningenbeleid;
- In het kader van de voorbereiding van het onroerenderfgoedrichtplan historische landgoederen, ondertekende ik samen met alle betrokken partijen een intentieverklaring tijdens een event op het domein Bulskampveld. Die bezegelde het engagement om effectief een onroerenderfgoedrichtplan op te maken. Vervolgens is de coalitie aan de slag gegaan om de visie uit te werken.

1.2.2 Het beschermd bestand is een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen

In 2022 werkte het agentschap de globale screening van het beschermd bestand af. Deze evaluatie had als doel de beschermd goederen te detecteren die overduidelijk niet meer aan de huidige criteria voor bescherming voldoen. Deze screening leidde tot een voorstel van locaties waarvoor een gehele of gedeeltelijke opheffing van de bescherming aan de orde kan zijn. Voor tien objecten startte ik al een opheffingsprocedure op. De procedures voortvloeiend uit de eerdere pilotprojecten leidden al tot definitieve resultaten: voor eenentwintig objecten onder de noemer 'verdwenen en aangetast erfgoed' en vier windmolens heb ik de bescherming opgeheven, voor twee beschermd goederen heb ik de bescherming gewijzigd. Voor drie windmolens is de opheffingsprocedure nog lopend.

Het voorbije jaar rondde het agentschap Onroerend Erfgoed ook de evaluatie af van 203 beschermingsbesluiten met archeologische waarde. Hoewel ze allemaal bleken te voldoen aan de huidige selectiecriteria, is er in veel dossiers ruimte om het vrijwaren en beheren van de archeologische erfgoedwaarden te optimaliseren. Daarom is in het najaar een waarderend onderzoek uitbesteed voor een testdossier tot herbescherming.

1.3 Budgettair kader voor het begrotingsjaar

THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
ESR-uitgaven WT, LO, PR	3.451	10.030	2.524	3.135	10.841	2.078
Toe-lagen IS	0	0	0	0	0	0
Overige LE, PA, andere	0	0	0	0	0	0
Totaal	3.451	10.030	2.524	3.135	10.841	2.078

Inhoudelijke toelichting:

BA betekent de goedgekeurde begroting zoals neergelegd bij Vlaams Parlement. BA-JR staat voor de goedgekeurde begroting inclusief herverdelingen en overdrachten, zoals opgenomen in de jaarrekening. Het grote verschil in VAK en VEK tussen BA-JR en BA is overwegend te wijten aan de opname van de overdrachten van twee begrotingsfondsen, het Fonds Handhaving Onroerend Erfgoed en het Fonds Onroerend Erfgoed.

Daarnaast was er een uitgaande beweging van VAK vanuit het begrotingsartikel QG0-1QGG2AA-WT.

Ontvangsten

QB0-9QGGTAC-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS HANDHAVING ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Ontvangsten op grond van het handhavingsluit van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en zijn uitvoeringsbesluiten en de handhavingsbepalingen in de decreten, vermeld in artikel 12.2.1 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn tot eind 2021 aangerekend binnen het Fonds Onroerend Erfgoed. Vanaf 2022 hebben deze aanrekeningen plaats in een nieuw begrotingsfonds Fonds handhaving onroerend erfgoed binnen de begrotingsstructuur van het departement Omgeving; het nieuwe ontvangstenartikel is QB0-9QGGTAC-OW. Ik blijf als minister bevoegd voor onroerend erfgoed verantwoordelijk voor deze materie.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2022	AO	TO	LO
2e BA	0	250	0
BU	0	1.129	0

Inhoudelijke toelichting:

De gerealiseerde toegewezen ontvangst bestaat voornamelijk uit:

- 315 keuro door terugbetaling van kosten gemaakt voor de ambtshalve uitvoering van herstelwerken;
- 632 keuro ingevolge de uitvoering van een in 2021 afgesloten dading;
- 20 keuro ingevolge de betaling van een schadevergoeding.

De resterende ontvangsten omvatten grotendeels ingevorderde dwangsommen in handhavingdossiers waarin het herstel niet tijdig werd gerealiseerd.

QG0-9QGGAAA-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGAAA-OW worden beleidsontvangsten aangerekend, die niet kunnen worden aangerekend op het begrotingsfonds Fonds Onroerend Erfgoed (QG0-9QGGTAB-OW).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2022	AO	TO	LO
2e BA	0	0	0
BU	557	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Bij de algemene ontvangsten zijn vorderingen aangemaakt voor 557 keuro voor onterecht verkregen fiscale voordelen. Dit bedrag komt de algemene ontvangsten ten goede.

QG0-9QGGTAB-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW is het spiegelbeeld van het uitgavenartikel QG0-1QGG4AB-WT; het betreft de ontvangsten van het begrotingsfonds Onroerend Erfgoed, opgericht bij artikel 25 van het decreet van 21 december 1990 houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede de bepalingen tot begeleiding van de begroting 1991.

Volgende ontvangsten zijn mogelijk:

- ontvangsten van publicaties of uit allerhande initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
- ontvangsten gerealiseerd op grond van het handhavingsluit van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en zijn uitvoeringsbesluiten en de handhavingsbepalingen in de decreten, vermeld in artikel 12.2.1 van het Onroerenderfgoeddecreet;
- teruggevorderde premies en subsidies, die worden toegekend in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, zijn uitvoeringsbepalingen en de decreten, vermeld in artikel 12.2.1 van dit decreet.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2022	AO	TO	LO
2e BA	0	5	0
BU	0	10	0

Inhoudelijke toelichting:

Bij de toegewezen ontvangsten waren 5 keuro als verwachte ontvangst voorzien. De 10 keuro eigenlijke ontvangst bestaat uit volgende componenten:

- ongeveer 4 keuro door de opbrengst van publicaties;
- ongeveer 6 keuro diverse ontvangsten waarvan een deel betrekking heeft op door het agentschap gewonnen juridische procedures.

Uitgaven

QB0-1QGG4AC-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS HANDHAVING ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het ontvangstenartikel QB0-9QGGTAC-OW. Met ingang van 2022 gebeurt de aanrekening van uitgaven voor handhaving op een nieuw begrotingsfonds Fonds handhaving onroerend erfgoed binnen de begrotingsstructuur van het departement Omgeving; concreet zal de aanrekening plaatshebben op het nieuwe uitgavenartikel QB0-1QGG4AC-WT. Als minister voor onroerend erfgoed blijf ik bevoegd voor de handhaving inzake onroerend erfgoed.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
2022	VAK			VEK		
	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	250	3.723	56	250	3.723	48

Inhoudelijke toelichting:

Het grootste verschil in het overzicht tussen het gestemde en het finale krediet (in VAK en VEK) is te wijten aan het opnemen van de overdrachten in VAK en VEK van het Fonds Handhaving Onroerend Erfgoed, wat een begrotingsfonds is.

Deze uitgaven betreffen voornamelijk erelonen en kosten van advocaten en deurwaarders ingevolge de geïnitieerde en lopende handhavingsprocedures. Aangezien er in 2022 geen ambtshalve uitvoeringen van werken moesten gebeuren, bleven de uitgaven lager dan de voorziene/geraamde 250 keuro.

QG0-1QGG2AA-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Het begrotingsartikel QG0-1QGG2AA-WT dient voor de aanrekening van volgende uitgaven:

- werkingsuitgaven specifiek voor Onroerend Erfgoed zoals depotkosten, advertentiekosten voor openbare onderzoeken, kosten voor externe communicatie, juridische kosten voor beleidsdossiers, informatiedrukwerk ten behoeve van derden, kosten van infosessies voor derden, projectmatige kosten voor onder meer de Doelse kogge, UNESCO-dossiers, netwerkmomenten voor derden, ...;
- ICT-toepassingen voor externe gebruikers;
- externe studies betreffende onroerend erfgoed.

De grootste kostendrijvers onder dit begrotingsartikel zijn de kosten voor toevalsvondsten en de ICT-kosten voor toepassingen voor externe gebruikers.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	3.101	2.392	2.373	2.760	2.771	1.830

Inhoudelijke toelichting:

Er was een herverdeling uit het Vlaams Klimaatfonds van 156 keuro VAK en 11 keuro VEK voor twee initiatieven:

- een studie over het CO₂-arm verwarmen en koelen van woningen met erfgoedwaarde; deze moet onder meer een catalogus opleveren van in erfgoedcontext toepasbare verwarmings- en koelsystemen, becijferde voorbeeldscenario's en een afwegingskader 'installaties' voor eigenaars en erfgoedprofessionals;
- het erfgoedenergieadvies (EEA), dat erfgoedbeheerders moet helpen hun eigendom duurzamer te maken.

Voor de uitbesteding voor het versnellen van de ontwikkeling van een vlakdekkende GGA-kaart in Vlaanderen was 4 miljoen euro voorzien uit de centrale relance-enveloppe (GGA staat voor gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt); dit bedrag bleek onvoldoende voor het onderzoek voor alle provincies. Om te zorgen dat in elke provincie een onderzoek kon worden uitgevoerd heb ik beslist om naast relancemiddelen 1.031 keuro reguliere middelen

vrij te maken. Van het bedrag van 1.031 keuro zijn 865 keuro herschikt vanuit het begrotingsartikel QG0-1QGG2AA-WT naar het begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT.

Voornamelijk omwille van de vermindering van het VAK met 865 keuro was er substantieel minder VEK nodig.

QG0-1QGG4AB-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het Fonds Onroerend Erfgoed is een begrotingsfonds gecreëerd via artikel 25 van het decreet van 21 december 1990 houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede de bepalingen tot begeleiding van de begroting 1991. Op het uitgavenartikel QG0-1QGG4AB-WT mogen de middelen van het Fonds aangerekend worden voor:

- het dekken van uitgaven voor allerlei initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
- het dekken van uitgaven voor handhaving;
- het verlenen van subsidies en premies op basis van hoofdstuk 10 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (voorlopig nog niet in de praktijk gebracht);
- het dekken van uitgaven op de overdracht bij de BA 2020 van het saldo van de DAB VIOE.

Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	100	3.915	95	125	4.347	200

Inhoudelijke toelichting:

Het grote verschil in VAK en VEK tussen BA-JR en BA is te wijten aan de opname van de overdracht van het Fonds Handhaving Onroerend Erfgoed, dat een begrotingsfonds is.

Voor de digitalisering van de plannen van de KCML en de digitalisering van archieven was 80 keuro VAK voorzien; er is voor 81 keuro digitaliseringsopdrachten uitbesteed. Voor de ondersteuning van het lidmaatschap van België van het Werelderfgoedcomité was 20 keuro gebudgetteerd; dit bracht finaal geen kosten met zich mee omdat de activiteiten van de Werelderfgoedconventie stilvielen in 2022 door het Russisch voorzitterschap van het Werelderfgoedcomité.

Daarnaast is 14 keuro aangerekend voor de waarborg van de huur van een loods voor de conservatie van de Doelse kogge. Op het einde van de huur zal de waarborg het begrotingsfonds opnieuw spijzen.

Er werd globaal 75 keuro meer vereffend dan geraamd.

2. ISE PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERFGOEDZORG

Het ISE 'partnerschappen rond onroerendergoedzorg', met als achterliggende strategische doelstelling 'iedereen het onroerend erfgoed te laten koesteren als een evident en integraal deel van onze leefomgeving', spreekt een stuk voor zichzelf: de partners staan centraal. Het VAK onder het ISE 'partnerschappen rond onroerendergoedzorg' vertegenwoordigt ongeveer 7% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. Dit is het percentage als in de begrotingstabel geen rekening wordt gehouden met:

- de opname van overdrachten van begrotingsfondsen;
- de opname van de ruiter voor de erfgoedleningen;
- de relancekredieten (die de stabiele verhouding van de reguliere kredieten zouden uit evenwicht brengen).

2.1 Strategische doelstelling: iedereen koestert het onroerend erfgoed als een evident en integraal deel van onze leefomgeving, cultuur, identiteit en natie

2.2 Operationele doelstellingen:

2.2.1 De zorg voor het onroerend erfgoed is het resultaat van actieve samenwerking

- In 2022 werd verder ingezet op het stimuleren van lokaal onroerendergoedbeleid en werden de vruchten geplukt van de visienota ter zake uit 2021. Het agentschap Onroerend Erfgoed maakte met name werk van de doorvertaling van de geformuleerde uitgangspunten in regelgeving en het voorbereiden van de implementatie:
  - o Het regelgevingstraject werd succesvol afgerond: in juni werden de wijzigingen aan het Onroerendergoeddecreet goedgekeurd door het Vlaams parlement en op 2 september volgde de goedkeuring van de wijzigingen aan het Onroerendergoedbesluit;
  - o Inzake implementatie werkte het agentschap een positioneringsnota uit, met een aantal belangrijke uitgangsprincipes en gedragslijnen voor de eigen rol en werking in het kader van lokaal onroerendergoedbeleid. Deze nota vormt, samen met de visienota zelf en de regelgeving, het toetsingskader voor de implementatie naar de dagelijkse werking in de toekomst. Volledig in de geest van de visienota gingen thematische werkgroepen aan de slag, met ruime vertegenwoordiging van lokale besturen, om die toekomstige praktijk in onderlinge samenspraak concreet vorm te geven. De implementatie is in die mate gevorderd dat gemeenten al in 2023 zelf aan de slag kunnen met het beheren van de inventaris, dat de procedures voor het aanvragen aan een erkenning zijn geactualiseerd en dat het mogelijk is om een werkingssubsidie aan te vragen. Voor andere onderwerpen, zoals de samenwerking op het vlak van beleidsmonitoring en archeologische toevalsvondsten, de inspraak in de keuze van beschermingsthema's en de informatiedoorstroming bij handhaving zijn eerste afspraken gemaakt, met het oog op verdere operationalisering in 2023.

In het voorjaar en in het najaar organiseerde het agentschap druk bijgewoonde infosessies, zowel voor de eigen medewerkers als voor lokale besturen, om hen te informeren over de visienota en de doorvertaling daarvan naar de dagelijkse praktijk. Daarnaast is ook de website grondig bijgewerkt, zodat belanghebbenden vlot de weg vinden naar de recentste informatie.

- Inzake behoud van Topstukken onderzochten het agentschap Onroerend Erfgoed en het Departement Cultuur, Jeugd en Media hoe overlappende administratieve procedures voor het erkennen en beheren van cultuurgoederen en topstukken kunnen worden vereenvoudigd en meer op elkaar afgestemd. De informatie op de respectievelijke websites is geactualiseerd en er is een richtlijn uitgewerkt.
- De laatste meerjarige samenwerkingsovereenkomst tussen Herita en de Vlaamse Overheid verstreek op 31/12/2022. Eind 2022 keurde de Vlaamse Regering een nieuwe overeenkomst goed, die beperkt is tot één jaar, omdat Herita zijn rol aan het heroriënteren is. Tijdens het overgangsjaar wil ik werk maken van een decretale verankering van de werking van de organisatie, waartoe in 2022 al de nodige voorbereidingen zijn getroffen. De inhoudelijke nadruk voor dit overgangsjaar ligt op het optimaliseren van de sites die Herita al in portefeuille heeft (met de restauratie van de kastelen Horst en Beauvoorde als laatste grote werven), en op activiteiten als de jaarlijkse Open Monumentendag. In het kader van de doorgroei kan Herita vanaf 2023 rekenen op een verhoogde werkingssubsidie en extra middelen vanuit het Relanceplan Vlaamse Veerkracht. In principe wordt Herita ook erfpachter van drie bijkomende sites, die de Vlaamse regering in 2022 besliste om in eigendom te nemen: het kasteel van Heers, het Hooghuis in Doel en het Hof ter Walle in Beveren. Het agentschap bereidde de eigendomsoverdracht van deze goederen voor. Voor het kasteel van Heers is dat proces volledig afgerond. Het agentschap Onroerend Erfgoed kreeg opdracht om het kasteel in tussentijd als eigenaar te beheren en een traject uit te tekenen voor de toekomstige restauratie en valorisatie. In samenspraak met het Facilitair Bedrijf is de opdracht gegeven voor het uitvoeren van dringende instandhoudingswerken, die zijn opgestart in november. Herita, dat sinds maart voor 35 jaar erfpachter is, is verantwoordelijk voor de verdere ontwikkeling van het kasteel. De Vlaamse Regering reserveerde hiervoor 10 miljoen euro aan relancemiddelen.
- Ook de samenwerkingsovereenkomst met Parcum liep af. In oktober keurde de Vlaamse regering een nieuwe overeenkomst goed voor de periode 2023-2027. De focus ligt op:
  - o de bijdrage van Parcum aan de uitvoering van het beleidsplan 'naar een nieuwe toekomst voor de Vlaamse parochiekerken' van het Platform Toekomst Parochiekerken;
  - o het ondersteunen van het agentschap Onroerend Erfgoed bij de uitvoering van de visienota 'beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen';
  - o ondersteuning van initiatiefnemers bij de valorisatie, openstelling, ontsluiting, beheer, preventief onderhoud, restauraties, renovaties en veiligheidszorg van kerkgebouwen.
- In de samenwerking met Monumentenwacht lag het afgelopen jaar de focus op uitwisseling van data en informatie. De jaarlijkse subsidie is voor een groot deel bestemd om de datacapaciteit van Monumentenwacht verder uit te bouwen.

2.2.2 Het onroerend erfgoed draagt bij aan een kwaliteitsvolle leefomgeving

2022 stond opnieuw in het teken van transversaal erfgoedbeleid. In februari ging het onderzoek 'Ontwikkelen van een methodologie voor landschapskarakterisatie' van start, in samenwerking tussen het agentschap Onroerend Erfgoed, het departement Omgeving, het agentschap Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij en het Team Vlaams Bouwmeester. Het project heeft als

doelstelling een methodologie te ontwikkelen die kennis van en over het landschap integreert en inzicht geeft in zowel het functioneren van het landschap als de beleving ervan. De methodologie moet toelaten om het karakter van het moderne landschap systematisch in kaart te brengen en te beschrijven. De studie wordt in principe begin 2024 opgeleverd.

De grootste focus lag vorig jaar evenwel op de Vlaamse Parken. Vanuit het beleidsveld onroerend erfgoed is bijgedragen aan de totstandkoming van het voorontwerp van decreet over de Vlaamse Parken en de algemene landschapszorg. Daarbij is bewaakt dat de cultuurhistorische en holistische benadering van het landschap voldoende aan bod kwam. Intensief overleg met de betrokken Vlaamse partners was daarbij essentieel. Het agentschap Onroerend Erfgoed nam ook deel aan het Vlaams Parkenbureau en leverde een actieve bijdrage op de collectieve en individuele begeleidingsdagen voor de Landschapsparken.

2.3 Budgettair kader voor het begrotingsjaar

PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERFgoedZORG, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
ESR-uitgaven WT, LO, PR	7.802	7.685	7.681	7.824	7.833	7.782
Toe-lagen IS	0	0	0	0	0	0
Overige LE, PA, andere	0	0	0	0	0	0
Totaal	7.802	7.685	7.681	7.824	7.833	7.782

Inhoudelijke toelichting:

Om herhaling te vermijden worden de cijfers toegelicht bij de betreffende begrotingsartikels onder dit ISE.

Ontvangsten

Er zijn geen ontvangstenartikels onder het ISE partnerschappen onroerenderfgoedzorg.

Uitgaven

QG0-1QGG2BA-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

De grootste kostendrijver van het begrotingsartikel QG0-1QGG2BA-WT zijn de kosten voor de operationalisering van de erfgoedleningen; het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) kent die toe in naam en voor rekening van het Vlaamse Gewest.

Deze beheerskosten voor de erfgoedleningen hebben twee variabelen:

- het aantal onderhandelde (en dus nieuwe) erfgoedleningen;
- de uitstaande portefeuille.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	213	240	240	213	240	222

Inhoudelijke toelichting:

Voor de beheerskosten voor de erfgoedleningen was 147 keuro VAK en 128 keuro VEK nodig.

Behalve de beheerskosten voor de erfgoedleningen worden volgende zaken aangerekend op dit uitgavenartikel:

- de onroerenderfgoedprijs, waarvan het bedrag vastligt in de regelgeving (BVR van 16 mei 2014, hoofdstuk 9); deze prijs is voor het eerst toegekend in 2016 en is ondertussen ingebed in het constant beleid; de budgettaire impact was 20 keuro VAK en VEK voor 2022;
- een bijdrage aan UNESCO die dollarafhankelijk is en ongeveer 10 keuro VAK en VEK bedroeg voor 2022;
- schadevergoedingen; er is ongeveer 64 keuro als schadevergoeding uitbetaald voor drie zaken. Via een kredietherverdeling zijn VAK en VEK met 27 keuro verhoogd om deze schadevergoedingen vast te leggen en te betalen.

QG0-1QGG2BB-WT – ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Op het begrotingsartikel QG0-1QGG2BB-WT worden algemene werkingssubsidies of projectsubsidies aangerekend, behalve deze aan prioritaire partners en behalve subsidies in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	113	107	107	113	107	107

Inhoudelijke toelichting:

Onderstaand overzicht geeft een beeld van de besteding in VAK en VEK (in keuro) per subsidie:

Wat?	VAK	VEK
Werkingsubsidie vzw Het orgel in Vlaanderen	14	14
Werkingsubsidie vzw Forum Vlaamse Archeologie	9	9
Werkingsubsidies vzw Histories (Medea-platform)	43	43
Werkingsubsidie voor de ondersteuning van het secretariaat Le Fondation Corbusier voor het UNESCO werelderfgoed 'woning GUIETTE'	8	8
Werkingsubsidie voor de ondersteuning van de Stichting Zoniënwoud als secretariaat van het UNESCO werelderfgoed Beukenwouden	25	25
Werkingsubsidie voor de ondersteuning van het secretariaat van het UNESCO werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid	8	8
Totaal	107	107

In de begroting 2022 is een werkingsubsidie ingeschreven voor het secretariaat van het UNESCO werelderfgoed 'Begijnhoven'; de stad Lier was trekker voor dit secretariaat maar gaf aan andere prioriteiten te hebben. Er is geen subsidie toegekend in 2022. Er is 6 keuro VAK en VEK herschikt.

QG0-1QGG2BC-WT – ONDERSTEUNEN VAN DE WERKING VAN PRIORITAIRE ONROERENDERFGOEDPARTNERS**Korte inhoud begrotingsartikel:**

De organisaties, betoelaagd via het begrotingsartikel QG0-1QGG2BC-WT worden beschouwd als prioritaire partners; de subsidies (algemene werkingsubsidies of loonsubsidies) aan de volgende partners hebben een recurrent karakter:

- Herita vzw;
- Monumentenwacht Vlaanderen vzw;
- PARCUM vzw (voorheen CRKC);
- Verenigingen in de erfgoedsector met voormalig DAC-personeel in dienst.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	2.683	2.675	2.673	2.683	2.675	2.673

Inhoudelijke toelichting:

Vanuit de centrale indexprovisie was er een toename van het VAK en het VEK met 9 keuro VAK en VAK, gekoppeld aan subsidies voor verenigingen in de erfgoedsector met voormalig DAC-personeel in dienst.

Met ingang van 2022 is geen subsidie meer toegekend aan de vzw Renovatie Rekem omdat het personeelslid met een voormalig DAC-statuuut (verbonden aan diensten aan het beschermde erfgoed 'Parochiekerk Sint-Pieter') met pensioen ging op 1 januari 2022. De vzw's krijgen bij uitstroom geen subsidie voor nieuwe

personeelsleden. Hierdoor konden 17 keuro VAK en VEK worden herverdeeld uit het begrotingsartikel QG0-1QGG2BC-WT.

Onderstaand overzicht biedt inzicht in de besteding in VAK en VEK (in keuro) per subsidie:

Wat?	VAK	VEK
Werkingssubsidie vzw Monumentenwacht Vlaanderen	255	255
Subsidie voor de regularisatie van gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij de vzw Abdij van Park (gelieerd aan het beschermde erfgoed van deze abdij)	23	23
Subsidie voor de regularisatie van gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij de vzw De Notelaer (gekoppeld aan het beschermde erfgoed 'Paviljoen De Notelaer')	24	24
Subsidie voor de regularisatie van gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij de vzw De Norbertijnenabdij van Tongerlo (verbonden aan het beschermde erfgoed van deze abdij)	30	30
Subsidie voor de regularisatie van gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij vzw Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden en Tuinen van België (verbonden aan het beschermde erfgoed 'kasteel van Laarne')	54	54
Werkingssubsidie vzw PARCUM	211	211
Werkingssubsidie vzw Herita	2.076	2.076
Totaal	2.673	2.673

QG0-1QGG2BD-WT – STIMULEREN VAN INTERLOKALE SAMENWERKING, DEPOTWERKING EN ARCHEOLOGIEFONDSEN EN VAN PROJECTEN VOOR ONDERZOEK EN VOOR EDUCATIE EN PUBLIEKSWERKING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het uitvoeringsbesluit van 16 mei 2014 zijn volgende subsidies mogelijk voor:

- de ondersteuning van de algemene werking van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED's);
- de ondersteuning van de algemene werking van erkende onroerenderfgoeddepots;
- onderzoek, educatie en publiekswerking (voorlopig beperkt tot onderzoek en meer concreet syntheseonderzoek voor archeologisch onderzoek);
- de ondersteuning van de algemene werking van erkende archeologiefondsen (voorlopig nog geen erkend archeologiefonds).

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	4.793	4.663	4.661	4.815	4.811	4.780

Inhoudelijke toelichting:

Er is zoals voorzien een subsidie toegekend aan 30 erkende IOED's voor een totaal bedrag van ongeveer 2.601 keuro; dit bedrag is eveneens vereffend.

Er is zoals voorzien een subsidie toegekend aan 15 erkende onroerendergoeddepots voor een totaal bedrag van ongeveer 1.204 keuro; dit bedrag is ook vereffend.

Na een oproep in januari 2022 kenden we 6 projectsubsidies toe voor archeologisch syntheseonderzoek voor een totaal bedrag van 856 keuro. Dit is minder dan het voorziene VAK van 940 keuro. Voor deze nieuwe subsidies en nog lopende subsidies, die we in de voorbije jaren toekenden, vereffenden we 975 keuro.

Er was geen erkend archeologisch solidariteitsfonds; het voorziene VAK en VEK van 47 keuro konden worden herbestemd.

Er is finaal 130 keuro VAK en 4 keuro VEK verdeeld vanuit het begrotingsartikel QG0-1QGG2BD-WT.

3. ISE KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG

Het ISE 'Kwaliteit van de onroerendergoedzorg', met als achterliggende strategische doelstelling 'de zorg voor het onroerend erfgoed zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam maken', stelt het kwalitatief beheer van het onroerend erfgoed centraal. Onder dit ISE zitten premies, erfgoedleningen, investeringssubsidies en investeringen gebundeld; deze instrumenten stimuleren begunstigen tot de restauratie en het onderhoud van het onroerend erfgoed. Het VAK onder het ISE 'kwaliteit van onroerendergoed(zorg)' vertegenwoordigt ongeveer 91% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. In budget is dit veruit het belangrijkste ISE. Het relatieve aandeel van 91% is het resultaat als in de begrotingstabel geen rekening gehouden wordt met:

- de opname van overdrachten van begrotingsfondsen;
- de opname van de ruiter voor de erfgoedleningen;
- de relancekredieten (die de stabiele verhouding van de reguliere kredieten zouden uit evenwicht brengen).

3.1 Strategische doelstelling: de zorg voor het onroerend erfgoed is zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam

3.2 Operationele doelstellingen:

3.2.1 Onroerendergoedzorg staat voor duurzame oplossingen

- Het agentschap Onroerend Erfgoed zette in 2022 verder in op het optimaliseren van haar dienstverlening. Digitalisering was een kerndoelstelling, zowel voor klanten als voor partners. Een belangrijke evolutie in 2022 was het aanbieden van de inventaris onroerend erfgoed als werkinstrument voor lokale besturen. Sinds 2023 kunnen zij hun eigen inventaris en bijhorend beeldarchief aanbieden via de kanalen van het agentschap en zo voldoen aan de ambities van de visienota lokaal onroerendergoedbeleid. Ook de andere digitale loketten en toepassingen zijn verder uitgebreid en geoptimaliseerd. In het archeologieportaal ging het agentschap bijvoorbeeld 'live' met de gebruikerszijde van de toepassing 'mijn erkenning', waarmee het feedback geeft aan erkende archeologen en informatie-uitwisseling over de erkenning mogelijk maakt. Tot slot wordt er ook steeds meer informatie digitaal beschikbaar gesteld. Zo is de online Beeldbank verrijkt met meer dan 28.000 nieuwe beelden, grotendeels het resultaat van de stelselmatige digitalisering van de fotoarchieven, maar ook de plannen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen en de 'Mission Dhuicque'.

- Parallel met de jaarlijkse evaluatie van de uitvoering van de archeologieregelgeving en de kenniswinst die daaruit voortvloeit startte het agentschap Onroerend Erfgoed in de eerste jaarhelft van 2022 een aantal aanvullende onderzoeken en analyses op in functie van de 'evaluatie ten gronde', aangekondigd in het Regeerakkoord. Doel was de langetermijneffecten in kaart te brengen van de archeologieregelgeving in de periode 2016-2021. Eind 2022 zijn daarnaast de resultaten opgeleverd van een uitbestede juridische en financieel-economische studie naar de haalbaarheid van een maximumfactuur voor verplichte archeologische trajecten. Intussen werkte ik wel verder aan het verbeteren van de archeologieregelgeving. In uitvoering van in 2021 uitgevoerde onderzoeken verruimde ik in 2022 de toegangscriteria tot de bestaande premies voor archeologisch onderzoek en introduceerde ik een premie voor onderzoek van menselijke inhumatieresten. Naast de premiereregeling is ook een nieuwe versie van de Code van Goede Praktijk voorbereid. In het kader daarvan is de archeologiesector bevraagd naar mogelijkheden om archeologisch onderzoek sneller, selectiever en kostenefficiënter te laten verlopen. Een belangrijke stap vooruit is tot slot het versneld uitbreiden van de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed of kenniswinst te verwachten valt. In die gebieden moet een ontwikkelaar geen archeologisch traject doorlopen. Met een investering van vijf miljoen euro besteedde het agentschap een opdracht uit om deze kaart op drie jaar tijd significant uit te breiden voor heel Vlaanderen.
- Op het vlak van handhaving zijn in 2022 volgende ontwikkelingen te noteren:
  - o De afdeling Handhaving van het departement Omgeving organiseerde opleidingen voor de gemeentelijke verbalisanten waarover erkende onroerenderfgoedgemeenten vanaf 2023 verplicht beschikken;
  - o De afdeling maakte samen met het agentschap Onroerend erfgoed een afsprakennota over onderlinge informatie-uitwisseling in het kader van zachte en harde handhaving;
  - o In het kader van proactieve handhaving gingen de partners tot slot na voor welke beschermde monumenten gedurende de afgelopen tien jaar geen toelatingen of premies werden aangevraagd. Dat kan immers een signaal zijn dat er mogelijk een verwaarlozingsproblematiek speelt. Deze actie resulteerde in een lijst monumenten waarvoor wordt nagegaan of verdere actie aangewezen is.
- 2022 stond opnieuw in het teken van het energiezuiniger maken van ons erfgoed:
  - o Na de beslissing om energetische aanbevelingen op maat van erfgoedgebouwen niet te integreren in het reguliere EPC, maakte het agentschap Onroerend Erfgoed werk van een nieuw instrument, het erfgoedenergieadvies, waarbij de voorbereidingen uit de voorgaande jaren van groot nut waren. Voor dit nieuwe instrument is een grafisch prototype ontworpen, de inhoudelijke scope is bepaald, het toekomstige procesverloop is uitgetekend en doelgroepen zijn afgebakend. De ontwikkeling komt mee tot stand via middelen uit het Vlaams Klimaatfonds;
  - o Eind 2022 besteedde het agentschap daarnaast een studie uit, die moet peilen naar de mogelijkheden om CO₂-arme verwarmings- en koelingssystemen te verzoenen met de erfgoedwaarde van woningen. De omslag naar koolstofarm verwarmen en koelen van gebouwen is een belangrijk aandachtspunt in de strijd tegen de klimaatopwarming en de energiecrisis. Maar niet elke oplossing op

de markt is zondermeer geschikt voor gebouwen met erfgoedwaarde. De studie, die in 2023 wordt uitgevoerd, verloopt in overleg met belanghebbenden als het Vlaams Klimaat- en Energieagentschap en de koepel van restauratie-architecten 'Gorduna'. De studie wordt mee gefinancierd met middelen uit het Vlaams Klimaatfonds.

- In het kader van hun samenwerking besteedden de agentschap Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen in 2022 een onderzoeksopdracht uit met de bedoeling om een methodiek ontwikkelen om 'erfgoedlandmarks' en de verhalen die hen verbinden in kaart te brengen. Belangrijk aandachtspunt in de studie is horen wat de buitenwereld belangrijk vindt en welke locaties, verhalen, personen, ... tot de verbeelding spreken. Doel is immers een strategie te ontwikkelen om mensen te mobiliseren voor erfgoed. Het resultaat van de studie, die in 2023 wordt afgerond, moet aanknopingspunten bieden voor huidig en toekomstig beleid.
- 2022 stond tot slot verder in het teken van de uitvoering van de visienota 'beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen', die tot stand is gekomen in samenspraak met de minister bevoegd voor Binnenlands Bestuur. Het is de bedoeling initiatiefnemers maximaal te inspireren en ondersteunen in het nemen van herbestemmingsinitiatieven. Ik verruimde bijvoorbeeld het toepassingsgebied voor erfgoedpremie via oproepen, zodat ook 'klaarmaken voor meervoudig gebruik' kan worden gesubsidieerd, als zachte opstap naar volwaardige herbestemming van kerkgebouwen. De oproep voor erfgoedpremies met als thema 'herbestemming, structurele nevenbestemming en meervoudig gebruik van parochiekerken' speelde meteen in op deze verruiming. Daarnaast besteedde het agentschap een onderzoek uit naar de erfgoedwaarde en het herbestemmingsprofiel van parochiekerken in Vlaanderen.

3.2.2 Financiële ondersteuning is gediversifieerd en gaat uit van een wederzijds haalbaar engagement

2022 was het jaar van de verdere consolidatie van de vernieuwing van het erfgoedpremiestelsel. Premienemers vinden zeer vlot de weg naar de verruimde erfgoedpremies volgens de standaardprocedure. En ook het nieuwe oproepensysteem kende een verdere uitrol, met de preselectiefase van alle in 2021 gelanceerde oproepen en de premietoekenningen voor de bijzondere oproepenronde in het teken van het Relanceplan Vlaamse Veerkracht. De nieuwe oproepenprocedure is daarmee voor een eerste keer volledig en succesvol doorlopen. Op basis van de eerste ervaringen lanceerde ik in het najaar een nieuwe oproepenronde.

Nog in het najaar gunden het agentschap Onroerend Erfgoed een onderzoeksopdracht voor het uitschrijven van een rationale voor erfgoedfinanciering. Dit onderzoek moet een objectief beeld schetsen van de noden, verwachtingen, mogelijkheden en vanzelfsprekendheden op het vlak van de subsidiëring van de onroerenderfgoedzorg. Dit moet leiden tot een 'rationale van onroerenderfgoedfinanciering', die als leidraad kan dienen voor verdere beleidsvoering en ontwikkeling van het financieel instrumentarium.

In het kader van het Relanceplan Vlaamse Veerkracht is een aanzienlijk budget voorzien voor investeringen in behoud en valorisatie van onroerend erfgoed. Dat wordt benut voor een injectie in erfgoedpremies volgens het bestaande premiestelsel en voor specifieke voorbeeldprojecten. Het kasteel van Heers, het Hooghuis in Doel, de Droogdokkensite in Antwerpen en de materniteit aan de

Bijlokesite in Gent zijn enkele sprekende voorbeelden. Door de afgebakende vastleggingsperiode van deze tijdelijke middelen is het voorbije jaar sterk ingezet op de voorbereiding en opvolging van die programma's.

3.3 Budgettair kader voor het begrotingsjaar

KWALITEIT ONROENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
ESR-uitgaven WT, LO, PR	112.361	168.812	168.473	94.630	98.625	91.307
Toe-lagen IS	0	0	0	0	0	0
Overige LE, PA, andere	7.000	29.535	7.259	7.000	7.000	4.942
Totaal	119.361	198.347	175.732	101.630	105.625	96.249

Inhoudelijke toelichting:

Om herhaling te vermijden lichten wordt dit toegelicht bij de betreffende begrotingsartikels onder dit ISE.

Ontvangsten

QG0-9QGGACB-OP – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGACB-OP worden de kapitaalontvangsten geboekt (geen ESR ontvangsten), die voortvloeien uit terugbetalingen van erfgoedleningen door het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest, toegekend op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGG2CB-PA 'Kwaliteit van onroerenderfgoedzorg – ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerenderfgoedbeheer'.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2022	AO	TO	LO
2e BA	1.002	0	0
BU	717	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Het totaal bedrag van de kapitaalontvangsten is substantieel lager dan het geraamde bedrag.

QG0-9QGGACB-OW – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGACB-OW worden de renteontvangsten geboekt (ESR ontvangsten), die voortvloeien uit rentebetalingen van erfgoedleningen, toegekend door het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGG2CB-PA 'Kwaliteit van onroerend-erfgoedzorg – ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerendergoedbeheer'.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)			
2022	AO	TO	LO
2e BA	135	0	0
BU	147	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Het totaal bedrag van de renteontvangsten is hoger dan geraamd.

Uitgaven**QG0-1QGG2CA-WT – ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN****Korte inhoud begrotingsartikel:**

Op het begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT rekt Onroerend Erfgoed:

- investeringssubsidies aan met een andere rechtsgrond dan het Onroerendergoeddecreet;
- andere investeringen aan.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	874	42.459	42.356	724	2.655	1.579

Inhoudelijke toelichting:

In constant beleid kennen we een investeringssubsidie toe aan de vzw Bedevaart naar de Graven aan de IJzer; deze dient voor de instandhouding, de herstelling en het onderhoud van het IJzermonument en het omringende domein in Diksmuide.

Het betreft een investeringssubsidie met als grondslag het decreet van 15 juli 2011 houdende de erkenning en de subsidieregeling voor het Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding en Vrede. Er zijn 124 keuro vastgelegd en eenzelfde bedrag is vereffend.

Op dit begrotingsartikel rekent Onroerend Erfgoed de subsidie aan voor de restauratie van het Lam Gods. Via de reguliere begrotingsrondes waren geen VAK en VEK voorzien voor een volgende restauratiefase. Op basis van een subsidiedossier dat in de loop van 2022 is ingediend is 782 keuro subsidie toegekend. Het voorschot is niet toegekend omdat de werken niet werden opgestart in 2022. Er zijn voor deze subsidie 782 keuro VAK en 548 keuro VEK uit andere begrotingsartikels herverdeeld. Het herverdeelde VEK werd niet benut.

De Vlaamse overheid werd eigenaar van het kasteeldomein van Heers. Voor dringende instandhoudingswerken is via een interne kredietherverdeling gezorgd voor 947 keuro extra VAK en 927 extra keuro VEK. Samen met het beschikbare VAK van 150 keuro bij de BA 2022 betekende dit een investeringsbudget van 1.097 keuro. Hiervan werd 1.095 keuro benut. Door vertraging in de uitvoering van de werken werd slechts 400 keuro vereffend in 2022.

In 2020 kende Onroerend Erfgoed een nieuwe (eenmalige) meerjarige investeringssubsidie toe aan Herita vzw met het uitgavendecreet als rechtsgrond. Deze investeringssubsidie dient voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites 'Kasteel van Horst', 'Fort Napoleon' en 'Kasteel van Beauvoorde'. De Vlaamse Regering keurde deze subsidie goed op 24 mei 2019. Deze subsidie komt bovenop de reguliere, meerjarige premie (op basis van het Onroerenderfgoeddecreet) die Herita ontvangt voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites 'Kasteel van Horst', 'Fort Napoleon' en 'Kasteel van Beauvoorde'. Deze meerjarige premie is aangerekend op het begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-WT. Het totale subsidiebedrag voor de investeringssubsidie met het uitgavendecreet als rechtsgrond is 3.461 keuro. Voor 2022 bedroeg de VAK- en de VEK-impact 599 keuro.

Via een kredietherverdeling uit de centrale relanceprovisie nam het VAK toe met 38.825 keuro en het VEK met 456 keuro.

In afnemende grootteorde investeerden we in volgende relancedossiers:

- 10 miljoen euro subsidie aan Herita als erfpachthouder van het kasteel van Heers voor de casco restauratie ervan. 356 keuro is vereffend;
- 10 miljoen euro aan de stad Oostende voor de restauratie van het Thermae Palace en de Koninklijke Gaanderijen in Oostende;
- 5 miljoen euro aan AG Vespa voor de herbesteding van de Droogdokkaansite op het Eilandje in Antwerpen;
- 5 miljoen euro voor diverse investeringen in onroerend erfgoed in het polderdorp Doel. Hiervan legden we 4.929 keuro vast. Er is 100 keuro vereffend voor een subsidie (van 300 keuro) aan de gemeente Beveren voor de opmaak van een onroerenderfgoedrichtplan voor de polders op de Linkerscheldeoever;
- 4.025 keuro aan Herita als relancesubsidie ter voorbereiding van haar opdracht als National Trust;
- 4 miljoen euro voor de versnelde ontwikkeling van een vlakdekkende GGA-kaart (GGA betekent 'gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt'). Hiervan legden zijn 3.971 keuro vastgelegd. Er is echter meer geïnvesteerd in de GGA-kaart. Omdat de toewijzing per perceel overeenkwam met een provinciale afbakening en de 4 miljoen niet voldoende was om alle provincies te dekken, besliste ik om 1.031 keuro uit de reguliere middelen vrij te maken als extra bedrag bovenop de 4 miljoen uit de relancemiddelen. Voor de GGA-kaart bedraagt de totale investering dus 5.002 keuro.

- 800 keuro aan de stad Gent voor restauratiewerken aan de voormalige materniteit op de Bijlokesite in Gent.

De kredietherverdelingen binnen de reguliere kredieten worden hieronder weergegeven.

Binnen de reguliere kredieten was er een globale toename met 2.760 keuro VAK. Hiervan was:

- 1.031 keuro VAK bestemd als aanvulling van de relancemiddelen voor de versnelde ontwikkeling in een vlakdekkende GGA-kaart voor Vlaanderen;
- 947 keuro VAK bestemd voor instandhoudingswerken voor het kasteel van Heers;
- 782 keuro voorzien voor de verdere restauratie van het Lam Gods.

Binnen de reguliere kredieten was er een globale toename met 1.475 keuro VEK, waarvan:

- 927 keuro voor instandhoudingswerken voor het kasteel van Heers;
- 548 keuro VEK voor het subsidievoorschot voor de verdere restauratie van het Lam Gods.

QG0-1QGG2CB-PA – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Onder het begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-PA worden middelen opgenomen voor de toekenning van investeringsstimulerende 'erfgoedleningen' naar het voorbeeld van de energielening. Het betreft leningen voor de ondersteuning van investeringen:

- in beschermd onroerend erfgoed;
- met het oog op het behoud en de versterking van de erfgoedwaarde van onroerende goederen opgenomen in een vastgestelde inventaris.

Voor onroerende goederen in een vastgestelde inventaris zijn geen premies mogelijk. Op deze manier kan ook dit erfgoed van een financieel voordeel genieten.

De modaliteiten van de leningen liggen vast in een samenwerkingsovereenkomst met het Participatiefonds Vlaanderen NV (PFV) dat - naar analogie met de energieleningen en de leningen in het kader van het Impulsefonds - optreedt als financieel-technische 'back office' operator die:

- de voorwaarden onderzoekt om in aanmerking te komen;
- de erfgoedleningen autonoom toekent in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest.

Het agentschap Onroerend Erfgoed zorgt voor de bekendmaking van dit instrument zoals bij de andere ondersteuningsinstrumenten zodat erfgoedbeheerders de volledige waaier van ondersteuningsinstrumenten aangeboden krijgen.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	7.000	29.535	7.259	7.000	7.000	4.942

Inhoudelijke toelichting:

Het verschil tussen de gestemde kredieten (BA) en de finale kredieten inclusief herverdelingen en overdrachten, zoals opgenomen in de jaarrekening (BA-JR), betreft voor dit begrotingsartikel de begrotingsruiter voor de toekenning van erfgoedleningen.

PFV keurde meer leningen goed dan het gestemde VAK van 7 miljoen; er was een overschrijding met 259 keuro.

Het totaal vastgelegde bedrag van 7.259 keuro vertegenwoordigt:

- 47 goedgekeurde consumentenkredieten voor 5.597 keuro;
- 11 investeringskredieten voor 1.662 keuro.

QG0-1QGG2CB-WT – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Sinds de in 2013 ontwikkelde onroenderfgoedregelgeving (Onroenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroenderfgoedbesluit van 16 mei 2014) voor premies worden alle premies aangerekend op één begrotingsartikel: QG0-1QGG2CB-WT met als omschrijving 'kwaliteit van onroenderfgoedzorg - ondersteunen van een kwaliteitsvol erfgoedbeheer'.

Begrotingsuitvoering:

(duizend euro)						
	VAK			VEK		
2022	2e BA	2e BA-JR	BU	2e BA	2e BA-JR	BU
Uitgaven	111.487	126.353	126.117	93.906	95.970	89.728

Inhoudelijke toelichting:

1 Toelichting verschil tussen de finale en de gestemde kredieten

Er is een netto VAK-toename met 14.866 keuro en een netto VEK-toename met 2.064 keuro tussen de finale kredieten en de gestemde kredieten.

De netto toename met 14.866 keuro VAK is de resultante van de volgende, tegengestelde kredietbewegingen:

- Een toename met 16.635 keuro VAK uit de relanceprovisie;
- Een vermindering met 1.769 keuro VAK, herverdeeld naar andere begrotingsartikels.

De netto verhoging met 2.064 keuro VEK is de resultante van de volgende, tegengestelde kredietbewegingen:

- Een toename met 3.539 keuro VEK uit de relanceprovisie;
- Een verlaging met 1.475 keuro VEK, herverdeeld naar andere begrotingsartikels.

Het VAK van 16.635 voor relancedossiers diende voor twee types premies:

- 8.685 keuro VAK voor premies op de wachtlijst; hiervan werd 8.461 keuro vastgelegd;
- 7.950 keuro VAK voor erfgoedpremies via een oproep; van dit bedrag werd 7.937 keuro vastgelegd.

Het VEK van 3.539 keuro was bestemd voor de betaling van premies op de wachtlijst; van dit bedrag werd 3.537 vereffend.

2 Informatie over het aantal vastgelegde en vereffende dossiers per premiesoort

In totaal waren er 1.549 vastleggingen voor een totaal vastgelegd bedrag van 126.116 keuro in 2022, waarvan:

- 115 voor restauratiepremies met reguliere kredieten (uitdovend instrument);
- 26 voor erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure met reguliere kredieten (uitdovend instrument);
- 36 met relancemiddelen voor de afbouw van de wachtlijst van restauratiepremies en de erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure (uitdovende instrumenten);
- 2 voor meerjarige restauratiepremies (uitdovend instrument);
- 12 voor meerjarige premieovereenkomsten volgens het BVR van 16 mei 2014 (uitdovend instrument);
- 12 erfgoedpremies via oproep met reguliere kredieten;
- 18 erfgoedpremies via oproep met relancemiddelen;
- 1 voor erfgoedpremies volgens de standaardprocedure (uitdovend instrument);
- 1.082 voor erfgoedpremies volgens de vernieuwde standaardprocedure;
- 205 voor onderzoekspremies;
- 26 voor premies voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem;
- 9 voor premies voor buitensporige opgravingskosten;
- 4 voor onderhoudspremies voor varend erfgoed;
- 1 voor beheerspremies voor varend erfgoed.

In totaal waren er 1.931 vereffeningen voor een totaal vereffend bedrag van 89.728 keuro in 2022, waarvan:

- 142 voor restauratiepremies (uitdovend instrument);
- 57 voor erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure (uitdovend instrumenten);
- 22 met relancemiddelen voor de afbouw van de wachtlijst van restauratiepremies en de erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure (uitdovende instrumenten);
- 1 voor meerjarige restauratiepremies (uitdovend instrument);
- 14 voor meerjarige premieovereenkomsten volgens het BVR van 16 mei 2014 (uitdovend instrument);
- 802 voor erfgoedpremies volgens de standaardprocedure (uitdovend instrument);
- 498 voor erfgoedpremies volgens de vernieuwde standaardprocedure;
- 345 voor onderzoekspremies;
- 26 voor premies voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem;
- 9 voor premies voor buitensporige opgravingskosten;
- 11 voor onderhoudspremies voor varend erfgoed;
- 3 voor beheerspremies voor varend erfgoed;
- 1 voor premies voor landschapszorg.

Het totale VAK werd nagenoeg integraal benut.

Van het totale VEK werd ongeveer 6,5% niet benut. Het is sowieso zeer moeilijk om vereffeningen te ramen op dossiers waarvan de doorlooptijd tussen 2 en 10 jaar bedraagt. De normale uitvoeringstermijn voor een (grotere) restauratie is vijf jaar; die termijn is mits een grondige motivatie verlengbaar tot 10 jaar. Vele werven kennen een lange doorlooptijd omdat vaak onverwachte zaken opduiken.

Aanbestedingen slepen soms langer aan door recent forsere prijsstijgingen. Daardoor gaat men projecten tijdelijk on hold zetten of opnieuw aanbesteden. Dat heeft er bij de grote premiedossiers zeker voor gezorgd dat premienemers minder uitbetalingsaanvragen en vragen tot een voorschot indienden.

Tot slot is restaureren geen prefab klus, die gemakkelijk in te calculeren valt: men moet de nodige deskundige aannemers vinden om de restauratiewerken uit te voeren en men kan die maar aanstellen eens de premie is toegekend.

3 Informatie over de wachtlijst

Op 31 december 2022 telde het agentschap Onroerend Erfgoed 308 dossiers waarvan de inhoudelijke goedkeuring al is gebeurd maar waarvoor het agentschap nog kredieten moet vrijmaken op de begroting. Deze dossiers (restauratiepremies en de erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure) vertegenwoordigen een totaalbedrag van ongeveer 192.314 keuro.

In 2022 zijn 87 restauratiepremies toegekend via reguliere kredieten. Daarnaast waren er 28 vastleggingsverhogingen op vastleggingen van vorige jaren. In totaal werd 23.304 keuro vastgelegd in 2022.

In 2022 werden 13 erfgoedpremies toegekend volgens de bijzondere procedure. Daarnaast waren er 13 verhogingen op vastleggingen van vorige jaren. In totaal werd 10.861 keuro vastgelegd in 2022.

Met relancekredieten werden 10 premies toegekend voor de afbouw van wachtlijstdossiers in 2022. Daarnaast waren er 26 verhogingen op vastleggingen in 2021. In totaal werd 8.461 keuro vastgelegd in 2022.

4 Informatie over meerjarige premies

Er is nog vastleggingsimpact voor 30.691 keuro voor al gesloten, meerjarige premieovereenkomsten tot en met 2025: 20.220 keuro in 2023, 10.009 keuro in 2024 en 462 keuro in 2025.

VI. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD

PROGRAMMA QA - QG0 – AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED

(duizend euro)

2022	AO	TO	LO	VAK	VEK
2e aanpassing BA	1.103	92	0	20.092	20.068
2e aanpassing BA-JR	1.103	92	0	21.266	21.242
BU	1.203	77	0	21.064	20.973

Ontvangstenartikelen

QG0-9QAGAZZ-OW - ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QAGAZZ-OW worden de ontvangsten geregistreerd verbonden met de interne werking (apparaat) van het agentschap Onroerend Erfgoed, waaronder teruggestorte verkeerd uitbetaalde lonen en vergoedingen of verkoop van werkingsmiddelen.

Op dit begrotingsartikel wordt ook de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing aangerekend voor kenniswerkers. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing wordt toegevoegd aan het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-LO; dit artikel is het spiegelbeeld van het begrotingsartikel QG0-9QAGAZZ-OW voor de ontvangst voor de verminderde bedrijfsvoorheffing.

(duizend euro)

2022	AO	TO	LO	VAK	VEK
2e aanpassing BA	1.103	0	0	0	0
2e aanpassing BA-JR	1.103	0	0	0	0
BU	1.203	0	0	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Er was een ontvangst van 1.201 keuro voor de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing voor kenniswerkers.

Verder waren er voor ongeveer 2 keuro ontvangsten door de verkoop van dienstwagens.

QG0-9QAGTZZ-OW - ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Het variabel loonkrediet QG0-9QAGTZZ-OW wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed (bijvoorbeeld een detachering naar een lokaal bestuur voor een politiek mandaat). De inkomsten kunnen worden aangewend voor de betaling van lonen van tijdelijke vervangers via begrotingsartikel QG0-1QAG4ZZ-LO. Voor Onroerend Erfgoed betreft het momenteel de detachering van 1 werknemer met een politiek mandaat.

(duizend euro)

2022	AO	TO	LO	VAK	VEK
2e aanpassing BA	0	92	0	0	0
2e aanpassing BA-JR	0	92	0	0	0
BU	0	77	0	0	0

Inhoudelijke toelichting:

Er was een lagere toegewezen ontvangst dan voorzien. De reden is dat er vorderingen werden gemaakt voor drie kwartalen (van het eerste kwartaal voor 2022 tot en met het derde kwartaal van 2022).

QG0-1QAG2ZW-IS - SAR RUIMTELIJKE ORDENING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via een dotatie vanuit het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZW-IS financiert het agentschap Onroerend Erfgoed volgende uitgaven van de SAR Ruimtelijke Ordening:

- de loonlasten van personeelsinzet voor onroerenderfgoedthema's binnen de strategische adviesraad;
- de werkingskosten, die in hoofdzaak presentiegelden zijn.

Binnen de strategische adviesraad gaat het over volgende raden en commissies: de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, de Vlaamse Heraldische Raad en de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed.

(duizend euro)

2022	AO	TO	LO	VAK	VEK
2e aanpassing BA	0	0	0	94	94
2e aanpassing BA-JR	0	0	0	98	98
BU	0	0	0	98	98

Inhoudelijke toelichting:

Er was een overheveling van 4 keuro VAK en VEK vanuit de centrale indexprovisie: dit bedrag moet de kosten dekken van de geïndexeerde lonen als gevolg van de overschrijding van de spilindex.

Zowel het VAK als het VEK zijn integraal benut.

QG0-1QAG2ZZ-LO – LONEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-LO wordt de loonkost aangerekend van de personeelsleden van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap bereidt het onroerenderfgoedbeleid in Vlaanderen voor, evalueert het en voert het uit. Vanuit die optiek beschermt het gebouwen, landschappen, archeologische sites en varend erfgoed. Verder ondersteunt het burgers, lokale overheden, ontwerpers, ontwikkelaars en andere instanties met adviezen, premies en subsidies. Het draagt ten slotte de kwaliteitsvolle omgang met onroerend erfgoed uit met beleidsgericht onderzoek en een gerichte communicatie daarover.

In het agentschap Onroerend Erfgoed werken een aantal wetenschappelijke medewerkers. Voor deze kenniswerkers bestaat er een vermindering op de bedrijfsvoorheffing. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing voor kenniswerkers moet sinds 2018 boekhoudkundig anders worden verwerkt. Het

bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing wordt als een algemene ontvangst ingeschreven op het nieuw gecreëerde ontvangstenartikel QG0-9QAGAZZ-OW met ESR-aggregaat OW. Dit bedrag moet vervolgens als VAK en VEK worden bijgeschreven bij het loonkrediet van het agentschap.

(duizend euro)

2022	AO	TO	LO	VAK	VEK
2e aanpassing BA	0	0	0	17.642	17.642
2e aanpassing BA-JR	0	0	0	18.799	18.799
BU	0	0	0	18.778	18.708

Inhoudelijke toelichting:

Het verschil van 1.157 keuro VAK en VEK tussen het gestemde en het definitieve krediet (in VAK en VEK) is een gevolg van:

- De overheveling van 1.073 keuro VAK en VEK vanuit de centrale indexprovisie: dit bedrag moest de kosten dekken van de geïndexeerde lonen als gevolg van de overschrijdingen van de spilindex;
- De overheveling van 134 keuro VAK en VEK uit de provisie voor de toekenning van eco-, sport- en cultuurcheques voor medewerkers;
- De overheveling van 50 keuro VAK en VEK uit de personeelskredieten van Onroerend Erfgoed naar de personeelskredieten van het INBO. Deze overheveling neutraliseerde de omgekeerde kredietbeweging bij de begrotingsaanpassing 2022 (als gevolg van een ruil tussen kredieten en koppen).

Er was een beperkt saldo op het beschikbaar VAK en VEK.

QG0-1QAG2ZZ-WT - WERKING EN TOELAGEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-WT financiert het agentschap Onroerend Erfgoed haar apparaatsgebonden werking. Het betreft recurrente uitgaven voor:

- algemene werking waaronder onder meer HR, logistiek, dienstverplaatsingen, interne communicatie;
- ICT voor interne toepassingen.

Daarnaast zijn ook niet-recurrente uitgaven mogelijk afhankelijk van de behoeften.

(duizend euro)

2022	AO	TO	LO	VAK	VEK
2e aanpassing BA	0	0	0	2.264	2.240
2e aanpassing BA-JR	0	0	0	2.264	2.240

BU	0	0	0	2.085	2.065

Inhoudelijke toelichting:

Sinds de coronapandemie zijn er vermoedelijk blijvende gevolgen voor de apparaat gebonden werking van het agentschap Onroerend Erfgoed. Dat is in grote te wijten aan meer digitalisering, waarin het agentschap en de Vlaamse overheid in haar geheel blijven investeren. Terwijl de investeringen in digitale toepassingen aanhouden, verminderen een aantal werkingskosten zoals die voor drukwerk en verzendingen.

QG0-1QAG4ZZ-LO – LONEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Het variabel loonkrediet QG0-1QAG4ZZ-LO wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed. Het agentschap kan de inkomsten aanwenden voor de betalen van lonen van gedetacheerde werknemers. Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het middelenartikel QG0-9QAGTZZ-OW. Concreet gaat het momenteel over één personeelslid met een politiek mandaat.

(duizend euro)

2022	AO	TO	LO	VAK	VEK
2e aanpassing BA	0	0	0	92	92
2e aanpassing BA-JR	0	0	0	105	105
BU	0	0	0	103	102

Inhoudelijke toelichting:

Het verschil tussen de gestemde en de finale kredieten is de overdracht binnen het dit begrotingsfonds.

Het finale VAK en VEK werden nagenoeg integraal benut.

VII. LIJST MET AFKORTINGEN

Hieronder nemen we een lijst op met generieke afkortingen.

AO	Algemene Ontvangsten
BA	Goedgekeurde begroting zoals neergelegd bij Vlaams Parlement
BA-JR	Goedgekeurde begroting inclusief herverdelingen en overdrachten, zoals opgenomen in de jaarrekening
BBT	Beleids- en Begrotingstoelichting
BU	Begrotingsuitvoering zoals opgenomen in de jaarrekening
DAB	Dienst met Afzonderlijk Beheer
ESR	Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen
IS	Interne stromen (ESR-aggregaat)

ISE	Inhoudelijk structurelement
IVA	Intern Verzelfstandigd Agentschap
LE	Leningen (ESR-aggregaat)
LO	Leningontvangsten
LO	Lonen (ESR-aggregaat)
MVG	Ministerie Vlaamse Gemeenschap
OI	Ontvangsten Interne Stroom (ESR-aggregaat)
OL	Ontvangsten Leningen (ESR-aggregaat)
OP	Ontvangsten Participaties (ESR-aggregaat)
OW	Ontvangsten Werking en Toelagen (ESR-aggregaat)
PA	Participaties (ESR-aggregaat)
PR	Provisies (ESR-aggregaat)
TO	Toegewezen ontvangsten
VCO	Vlaamse Codex Overheidsfinanciën
VAK	Gesplitst vastleggingskrediet
VEK	Gesplitst vereffeningskrediet
WT	Werking en Toelagen (ESR-aggregaat)

VIII. BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'

- Decreet van 8 juni 2022 tot wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, wat betreft de uitvoering van de Visienota Lokaal Onroerenderfgoedbeleid en de toekenning van beboetingsbevoegdheid aan de gewestelijke beboetingsentiteit
- BVR van 2 september 2022 tot wijziging van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 wat betreft de uitvoering van de Visienota Lokaal Onroerenderfgoedbeleid en wijziging van diverse besluiten

IX. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE RESOLUTIES EN MOTIES VAN HET VLAAMS PARLEMENT'

/

X. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE AANBEVELINGEN VAN HET REKENHOF'

Het Rekenhof formuleerde geen aanbevelingen voor Onroerend Erfgoed.

XI. BIJLAGE 'OVERZICHT VAN DE ARRESTEN VAN HET GRONDWETTELIJK HOF EN VAN HET HOF VAN JUSTITIE'

/